

DEN NORSKE KIRKE

Svolvær menighetsråd

Svolvær 22 februar 2018

Til behandling i Svolvær menighetsråd

Sak: Høringssak – Justering av hovedgudstjenesten og alminnelige bestemmelser.

Høringsspørsmål:

1a: Hvordan mener dere gudstjenestereformen har påvirket gudstjenestelivet i deres menighet og Den norske kirke?

Kirken har som mål at Gudstjenestelivet skal blomstre. Det er et faktum at det i hele landet nå er færre til gudstjeneste. Dette ser vi også i våre menigheter. Det kan derfor synes som om at reformen i og for seg ikke har hatt en positiv effekt på menighetens følelse av *tilhørighet og relevans*. Det var i alt 5203 deltakere (mot 3813 i 2015) på gudstjenestene i løpet av 2016 og i alt 4323 i 2017.. Dette gir et snitt (på samtlige gudstjenester) på ca 91 (mot 78 i 2016). Av de avholdte 47 gudstjenestene var det 45 med nattverd (54 i 2016). Noen tilfeldigheter gjør at enkeltgudstjenester bidrar til at snittet endrer seg fra år til år. Antall deltakere på gudstjenester i 2016 og 2017 gikk noe opp i forhold til året før, men ser man 10 år tilbake er nedgangen betydelig.

Det må også bemerkes at den store variasjonen i forhold til melodifølge i Lofoten prosti (5 ulike serier som benyttes), også styrker følelsen av at «en ikke kjenner seg igjen». Samtidig må det understrekes at for de som går regelmessig til kirken er det mange som gir uttrykk for at de liker det musikalske følget som benyttes i Svolvær/Strandlandet sokn. Når det gjelder musikken, er det derfor ikke entydig at en hilser en reversering av «mangfoldet» velkommen.

Svolvær sokn benytter samme liturgi i alle menigheter (Digermulen, Sildpollneset, Skrova og Svolvær). Samme liturgi benyttes også i Strandlandet sokn, og i resten av kommunen (Henningsvær, Kabelvåg og Gimsøy/Strauman har en også mer eller mindre de samme liturgiene, med noen få forskjeller (i disse menighetene synges Fadervår, og en bruker «gammel» melodi på Agnus Dei, mens man i Svolvær har bestemt at Fredshilsen også kan foregå ved at en hilser på de som er rundt seg). Generelt er menighetsrådet i Svolvær mer positive til endringer som medfører større grad av tilhørighet til den økumeniske familie (eks: innføring av fredshilsen, positiv til bruk av røkelse ved enkelte anledninger og brødsbrytelsen som element) , samt en mer «konservativ» omgang med hvordan liturgien gjennomføres (ønske om å beholde knefall på enkelte gudstjenester, samt skriftemål ved enkelte anledninger, alkoholholdig altervin, et ønske om ikke å bruke konfirmanter til utdeling av nattverdselementene, og ønske om å ha flere gudstjenester på søndag klokken 11 og ikke på kveldstid).

Alle menighetene i Lofoten har tilbud om gudstjenester utenom søn- og helligdager (men ikke alle kirkene). De siste årene har det vært fokusert og investert mye i ungdomsarbeid i prostiet, samt at de fleste trosopplæringstiltakene er knyttet til gudstjenester av ulik art. Dette gjenspeiles i økningen vi

ser i spesialgudstjenester som tårnagenter, utdeling av 4.-års bok, gudstjenester der konfirmantene deltar etc. I distriktskirkene (som har 6 – 12/14 gudstjenester i året) er det en tydelig tendens til at det kommer med mennesker når en gjennomfører «særgudstjenester» knyttet til trosopplæringen bl.a. «Vanlige» gudstjenester uten dåp eller et trosopplæringstiltak har generelt dårlig oppslutning. Dette skaper i og for seg en forventning om at det skal «skje» noe mer på gudstjenestene, som på sikt bidrar til å svekke betydningen av den regulære høymessen. Dette er ikke entydig positivt.

1b: Hva har fungert godt, og hva har fungert dårlig ved gudstjenestereformen?

Nattverddeltakerøkningen som har vært markant de siste 10 årene, har tidligere vært forklart med økningen i oppmøtte barn som deltar gjennom trosopplæringsarbeidet. Intinksjon (dypping) er blitt mer vanlig enn tradisjonell utdeling ved knefall på alterringen, men i Svolvær kirke skal det avholdes noen gudstjenester hvert år med knefall, noe som har vært gjennomført, også i kombinasjon med intinksjon. Det er kun ved julegudstjenesten og i forbindelse med 17. mai at det ikke er nattverd i gudstjenestene i soknene i Vågan. I Skrova er fremdeles knefall hovedregelen etter ønske fra menigheten der. Det er grunn til å tro at intinksjon har gjort terskelen til å delta mye lavere, og dette erfarer også i våre kirker. I tillegg er det i trosopplæringsarbeidet i alle ledd fokusert på nattverd, alle aldersgrupper inviteres. Flere års kontinuerlig arbeid med dette også i konfirmantundervisningen har gitt resultater, både ved at mange deltar, men også ved at det oftere inviteres til nattverd, også på selve konfirmasjonsgudstjenesten. Vi ser tydelig at når barna deltar, kommer også de voksne.

Det har vært mange endringer de siste årene. Nye musikalske ledd, større variasjon i gjennomføringen av gudstjenesten (hvilke bønner som bes etc), nye salmebøker og ny versjon av Fadervår har bidratt til at også «kjernemenigheten» i noen utstrekning har følt seg fremmedgjort i forhold til gudstjenestene. Siden «kjernemenigheten» har blitt mindre, kan det hende at en likevel ikke skal vektlegge betydningen disse endringene har medført i og for seg, men en større grad av nasjonal samkjøring hilses likevel velkommen. Dette kan også bidra til å styrke den norske kirke som folkekirke.

De nye salmebøkene var lettere å innføre enn selve endringen av liturgien, hvor behovet for egne agendaer til hver eneste gudstjeneste igjen er med å bidra til at kontinuiteten ikke blir tydelig nok. En måte å innføre salmebøkene på hos oss, har vært å ha salmekvelder og egne salmemesser, noe som har blitt godt mottatt i alle av kirkene i soknet. De gamle gudstjenesteheftene med oversikt over gudstjenesten er savnet flere steder. Dersom det er mulig å lage en felles agenda for hele landet, vil dette bli svært godt mottatt hos oss.

Generelt er det mulig å si at gudstjenestereformen har gitt en adskillig større mulighet for variasjon i gudstjenestene. Dette gjelder særlig variasjonene som er mulig knyttet til forbønnen og gjennomføring av nattverden. Det kan hende dette er mest fornøylig for prestene, som i stor grad er med og bidrar til variasjonene, men også tilfanget av nye gudstjenestereformer som Tommasmesse, ulike varianter av lysmesse, askeonsdagsmesse og midnattsmesse på påskenatt (med elementer av den «tradisjonelle» påskenattsgudstjenesten), har blitt godt mottatt, og ønskes velkommen.

1c: Hvilke av de momenter som er nevnt ovenfor mener dere vi særlig bør rette vår oppmerksomhet mot i gudstjenestereformarbeidet fremover?

Av elementene som er anført i høringsdokumentet, vil vi peke på følgende som positivt og ønskelig å gå videre med: 1) Det å finne felles ordninger for gudstjenestene i Den stille uke (og påskenatt) vil styrke påsken som en tid da det liturgiske forløpet kan endres og være med å understreke de enkelte dagens særpreg. Det har blitt større fokus på dette de senere årene i våre menigheter, men

foreløpig har ikke dette vært med å styrke påsken som høytid, hvor det kommer flere mennesker til gudstjeneste.

2) Videre vil det være positivt og en fra sentralt hold kunne komme med eventuelle faste forslag til barne- og ungdomsgudstjenester, hvor det i dag er «fri flyt» av liturgiske finesser og artige påfunn siden det er for stor avstand til hovedgudstjenesten. Også når det gjelder disse gudstjenestene – hvor barna jo inviteres inn til å være med nær sagt hvert år, vil en fast struktur gjøre det lettere å få en gjenkjennelse også for dem. Det er ikke nødvendig å forenkle gudstjenesten for mye. En kan godt la det være en klar sammenheng mellom hovedgudstjenestene og de barne- og ungdomsgudstjenester en legger til rette for.

1d: Hvilke behov ser dere for mer variert gudstjenesteliv med ulike former for gudstjenester?

Det har blitt lettere å lage alternative liturgier tilpasset aldersgrupper og i og for seg lokale forhold. Vi ser også at disse variasjonene blir godt mottatt. Det er likevel grunn til å peke på at det ikke har blitt så godt fundert som *stedegne* lokale variasjoner, som gudstjenestereformen i utgangspunktet gav ønske om. Når det gjelder de leddene hvor en kan variere i større grad enn før, gir dette noe handlingsrom for de som planlegger gudstjenestene som oppfattes som positivt. Det som imidlertid er verd å merke seg, er at det først og fremst er endringer i musikkfølget som har bidratt til følelse av «å ikke kjenne seg igjen». Det er i og for seg interessant, all den tid at dette jo er ledd som de som f.eks. peker på at «det er så fint å gå til gudstjenester i utlandet» jo varieres mye. Det er derfor verd å merke seg at det ikke er ordo (gudstjenestens struktur) som framheves når en skal si at en kjenner seg igjen eller ikke, det er nesten utelukkende knyttet til musikken. Like fullt, er det jo et poeng at en reiser seg og sitter på andre steder i vår nåværende gudstjeneste enn tidligere, men dette oppfattes ikke som viktig for vurderingen av om forløpet i gudstjenesten er kjent eller ikke.

2: Mener dere det er behov for å justere eller presisere noe ved prosedyren for hvordan menighetens lokale grunnordning utarbeides og vedtas (jf. Alminnelige bestemmelser)? Hva bør endres?

Når en først har fått vedtatt en grunnordning, bør det være slik at biskopen gir fullmakt til prosten med å godkjenne små endringer eller varianter av valg som er innenfor det som allerede er vedtatt som godkjente ordninger.

3a: Forberedelse: kirkerommet er åpent og skal være mulig å ha stillhet i

Allerede praktiserer vi nå at kirken er åpen en time før gudstjenesten starter da kirketjener låser opp kirkerommet når klokken ringer en time før. Det legges også vekt på at øving til gudstjenesten skal være avsluttet i rimelig tid før gudstjenesten begynner. Det har vist seg at det er mange som benytter den siste tiden før gudstjenesten til å tenne lys i lysgloben der hvor disse finnes. Dette oppfattes som en fin ordning, og det er ingen grunn til å bortfalle ønsket om at det skal være stille i kirkerommet før gudstjenesten begynner.

3b: Forberedelse: Informasjon før gudstjenesten ikke lang men kortfattet og ikke om det som skjer i løpet av neste uke.

Hensikten med disse inngangsordene (før «La oss være stille for Gud» og 3 bønneslag), var at en skulle unngå det utvidede leddet som nådehilsen hadde blitt. Det er fremdeles slik at en del prester både har inngangsord og åpningsord i forbindelse med nådehilsen. Dette bør unngås. En kan eventuelt si noe om dagens preg også før gudstjenesten begynner. En får ikke god flyt i det liturgiske forløpet om en skal sammenfatte innholdet i nye åpningsord, og i tillegg har en jo nå foreslått gjeninnføring av kollektbønn som liturgisk ledd, som jo også er med og understreker søndagens teologiske poeng. Dersom en ikke «rydder opp» risikerer en en videreføring av 3 steder hvor

gudstjenestens tematiske innhold kan utdypes (5 om en tar med preken og salmevalg i samme kategori). Det holder med et sted, og eventuelt er preken hvor presten kan få si det som måtte være behov for å si.

Det støttes at leddet «formulering som innstiller menigheten på å være sammen for Guds ansikt» blir vekk, og en får en fast avslutning på de eventuelle informasjonene som blir gitt.

3c: Inngangssalme

Den variasjonen som nå legges til rette for i leddet som heter inngangssalme ses på som positiv. Dette er også i samsvar med hvordan vi har praktisert dette i våre menigheter. Den praksisen som vi har hatt med innbæring av elementene; lys, tekstbok, dåpsvann, brød og vin kommer inn i anføringen av hvordan en eventuell prosesjon skal være og styrker ønsket om prosesjon som hovedregel i gudstjenestene. Det er en god måte å starte gudstjenesten på og bidrar til understreking av betydningen de elementene som vi bruker under gudstjenesten har som «hellige formidlere» av Guds nåde. Det er også bra at menigheten reiser seg og blir stående til etter Hilsen (som erstatter Inngangsord). Dette har vi for øvrig praktisert i Svolvær og Strandlandet menigheter allerede.

3d: Hilsen erstatter Inngangsord – gir god mening som liturgisk anvisning.

Ved innføring av Hilsen istedenfor inngangsord tydeliggjør ordo dette leddet som ledd i et liturgisk forløp. Det ryddes også opp i forhold til å ha to steder hvor en kan si noe om søndagens preg. Dette skal gjøres før gudstjenesten begynner

3e: Er dere enige i at samlingsbønnen ikke lenger blir obligatorisk med et valgfritt ledd.

Ja. Det gir mening når en kan ha syndsbekjennelsen på dette stedet, samt at en igjen får inn Dagens bønn (eller kollektbønnen) som etter de nye forslagene som Kirkemøtet vedtok for noen år siden har blitt vesentlig bedre og mer gjennomarbeidet.

3f: Syndsbekjennelse

3f: Har dere endringsforslag eller kommentarer til leddet syndsbekjennelse i høringsforslaget.

Det er positivt at en går tilbake til coram Deo og på den måten får plassert både oss som menighet og vårt forhold til Gud i et tydeligere ledd.

Vi har imidlertid forslag til endring av teksten:

Forslag: **Hellige Gud vår skaper** (ta bort *du* da dette ikke er nødvendig i sammenhengen)

Vi har vendt oss bort fra deg

Og (vi) kjenner syndens makt i vårt hjerte (kanskje og kjenner synden i vårt hjerte. Vi kan også tas vekk og det er forskjell på å kjenne makten til synden og å kjenne synden i sitt hjerte. Det er ikke sikkert vi kjenner dens makt, men vi erkjenner at vi er syndere, og det er naturlig som en del av det å ha vendt oss vekk fra Gud.

Tilgi oss, sett oss fri til å tjene deg og vår neste (ta bort *og* da ordet ikke er nødvendig i denne sammenhengen, og en får et tydeligere språk)

Og fungerer kanskje på gresk, men i det norske språket er det unødvendig veldig ofte. Særlig gjelder dette i begynnelsen av en setning. Det blir også bedre flyt språklig, om en kutter *og*, og *du* i denne bønnen.

Bønnen D: blir da slik:

*Hellige Gud vår skaper
Vi har vendt oss bort fra deg
Og kjenner syndens i våre hjerter (event vårt hjerte)
Tilgi oss, sett oss fri til å tjene deg og vår neste*

Vi er også enige i at leddet «Vår Herre Jesus Kristus sier... osv, skal utgå, da dette er en unødvendig lang formulering å ha med her som begrunnelse for at man skal si syndsbekjennelsen.

Det bør også vurderes om en skal innføre følgende som alternativ til tilsigelsesord for å knytte leddet til skriftemålet:

Etter Vår Herre Jesu Kristi ord og befaling tilsier jeg deg dine synders nådige forlatelse i Faderens, Sønnens og Den hellige Ånds navn (gjerne med korstegn).

3g: Bønnerop – Kyrie.

Ja til å gjøre det obligatorisk da dette kan ses på som selve «ur-ropet» som gjør at vi henvender oss til Gud. Kyrie eleison er jo benyttet mange steder i Det nye testamentet som henvendelse fra mennesker som ønsker Jesu oppmerksomhet.

3h: Lovsang – gloria –

Dette leddet går ut i fastetiden. Dette var tidligere anført, nå er det ikke det. Det er ønskelig å få dette tilbake for å få fastetiden til å ha et annet preg enn ellers i året, og med ordene *Kan utelates i fastetiden* blir dette tydeligere.

3i: Dagens bønn / Kollektbønn.

Det er svært positivt at dette leddet igjen kommer inn i samtlige gudstjenester. Det er også en god ting at det legges opp til at denne bønnen kan messes. Dette var i urkirken det stedet hvor presten framstilles for menigheten for første gang i gudstjenesten, og en får en mer naturlig overgang ved at dette blir som en: Innledning til ordets liturgi.

Er dere enige i at ledd 8 Dagens bønn blir obligatorisk i alle hovedgudstjenester, og ikke et valgfritt ledd?

Ja

Justeringer i hoveddel II. Ordet, ledd 9-17

4a: Første og andre lesning.

Vi er positive til at menighetssvaret: Gud være lovet er tatt ut. Det er bedre å styrke andre menighetssvar.

4b: Bibelsk salme.

Det er fint at det skrives «kan synges bibelsk salme eller annen salme». Problemet med bibelsk salme er at det ennå ikke foreligger gode bøker som kan hjelpe oss til å bruke disse. (Notene mangler) Menigheten har dermed ikke blitt vant til å bruke bibelsk salme i Gudstjenestene. Å erstatte denne med kor vil i vårt tilfelle være helt uaktuelt som normalordning, da det ikke finnes liturgiske kor i menigheten eller andre kor som kan tenkes å bidra på mer enn en gudstjeneste i ny og ne.

4c: Hallelujaledd som fast ledd.

Dette er ikke utprøvd hos oss, så dette vil være et nytt ledd for våre menigheter. Det gir imidlertid mening å ha leddet med, og sammenhengen med den økumeniske ordo styrker ønsket om å gjøre dette leddet fast. Fint at det er satt inn høytidsvers, som i flere menigheter nesten har blitt glemt.

4d Preken:

Det er nyttig at ordet «normalt» utgår som alternativ i forbindelse med prekenteeksten. Det innebærer at evangelieteksten også leses på samme plass alltid, og ikke slik som det har vært nå hvor brevtekst eller gt-tekst kan erstatte evangeliet som prekenteekst. Da beholder en også det liturgiske forløpet med hallelujavers, og får ikke et brudd om en bruker annen tekst som prekenteekst. Sammenhengen mellom tekstene blir i og for seg også tydeligere om en beholder normalt oppsett på bibellesningene.

Vi støtter forslaget «var, er og blir» som avslutning på prekenen (i samsvar med argumentasjonen i 3f.).

4e. Trobekjennelsen

Ingen kommentar. Det er bra at denne nå er plassert etter prekenen, det er også nyttig at det er innført mulighet for å synge en trobekjennelsessalme.

4f Salme.

Ingen kommentar

4g: Kunngjøringer

Ingen kommentar.

4h: Syndsbekjennelse

(se tidligere gjennomgang. Det støttes at denne som hovedregel flyttes til før kyrie.

4i: Forbønn for kirken og verden.

Det støttes at bønnevandringer skal være en del av forbønnen og ikke komme som ledd i nattverden.

Høringsspørsmål 4: Har dere endringsforslag eller kommentarer til Hoveddel II Ordet?

Det er bra at Forbønnen er kuttet som eget ledd (del III), og kommer som en del av Ordets liturgi. Dette styrker bønningen som en «respons» på menighetens ansvar for verden, samfunnet og våre medmennesker. Se for øvrig under punktene overfor.

5: Justeringer i hoveddel III Nattverd – ledd 18-21

5a: Kommenter gjerne nattverdspraksisen i menighetene i dag med tanke på særkalk og/eller intinksjon og med tanke på mottakelse av nattverden stående eller knelende på alterringen/altersranken?

Som antydnet i innledningen er den mest vanlige praksis nå at en bruker intinksjon. Dette har gjort terskelen for å delta i nattverden lavere, og flere deltar. Det har også gjort det enklere å få dåpsfølger som vanligvis ikke er vant med nattverdsfeiring til å delta mer naturlig i dette. Det er likevel noen som har ønsket at det kan være kneling, og vi har valgt å beholde dette på skjærtorsdag og bots og bededag, samt ved noen enkelttilfeller ellers. Noen ganger har vi også latt det være valgfritt. Da kommer de langt fleste til stedet hvor det deles ut ved intinksjon. Det er ikke sagt noe om hvor mange ganger i året det skal være nattverd på «gammelmåten».

5b: Gi gjerne kommentarer til valgene av ordene som er foreslått: Din herlighet støttes. Kropp oppleves unaturlig – det blir rett og slett «for fysisk». «Legene» beholder en forståelse av elementene som gir rom for en respekt som ordet *kropp* mangler som religiøst språk. Det er likevel forståelse for at språket endrer seg. Samtidig

5c: Ledd 18; Forberedelse av måltidet Er dere enige i at takkeofferet inngår i nattverdsliturgien, og ikke i forbønnsleddet?

Ja. Dette er en tydeliggjøring av sammenheng mellom kollekt som frambringning av gaver. Det er unaturlig at kollekten ikke synliggjøres som en del av nattverdsfeiringen. Vi viser for øvrig til Liturgisk nemds anføringer i høringsdokumentet. Dette er en tradisjon som jo befestet seg relativt tidlig i oldkirken etter det som vi vet. Vi er derfor i en gammel og god retning som gir mening, både innholdsmessig og som liturgisk forløp.

Vi støtter at forberedelsen *skal* og ikke *kan* avsluttes med bønnen som avsluttes med felles avsigelse av: «*Ta i mot oss og våre gaver i Jesu navn AMEN*».

5d: Takksigelse og bønn –

Vi er positive til at presten ved sin adferd støtter opp om den forvandlingen som skjer. En kunne ønske at en også kunne vært tydeligere på *hvordan* selve gjennomføringen skulle vært, selv om det blir detaljert (jmf. Innspill fra Kirkerådet som ikke ønsker dette). For mange prester leser innstiftelsesordene og har blikket i boken og ikke på elementene når de eleveres (løftes). Det er positivt at Liturgisk nemd også kommer med anføringer til hvordan de ulike leddene bør gjennomføres, også visuelt. Både det at elementene bæres inn ved gudstjenestens begynnelse, at en kan sette elementene på et sidebord til de skal benyttes, slik praksis er i en del kirker nå, samt at en sier noe om hvordan presten kan gjennomføre eleveringen, er positive understrekinger av sammenheng med den økumeniske familie, liturgien slik den er gjennomført historisk, og bidrar til en tydeliggjøring av elementene som «hellige».

5e: Nattverdmåltidet: Har dere kommentarer eller endringsforslag til ledd 19 og 20 i høringsforslaget?

Til punkt 19: Vi er positive til at innstiftelsesordene, leddet Troens mysterium og bønn før Fadervår nå er i samtlige av alternativene som kan benyttes ved nattverdsfeiring. Dette bidrar til styrking av gjenkjennelse i gjennomføringen av nattverden når en har ulike alternative bønner som kan benyttes.

Til punkt 20: Det bifalles videre at brødsbrytelsen og fredshilsen (pax) styrkes med leddet *La oss hilse hverandre med et tegn på fred*. Det er likeledes mer naturlig at brødsbrytelsen kommer før pax, og dermed gjør overgangen til Agnus Dei (Du Guds Lam) mer naturlig. Vi er også positive til at invitasjon til måltidet kan komme før avsynging av Agnus Dei, som da kan synes mens en begynner selve utdelingen.

5f Måltidets avslutning

Det er en god endring at en under punktet *Måltidets avslutning* innfører «obligatorisk» at alteret skal ryddes/Beger og disk dekkes med nattverdsklede. Igjen understreker dette selve elementenes betydning og en «verdige» avslutning av måltidet. På dette punktet er det også en styrke at en har fjernet muligheten for å lokalt utforme en annen egnet bønn, særlig fordi en har 4 ulike alternativer som kan benyttes.

6: Justeringer i de enkelte nattverdbønnene

5g: Nattverdbønn A: Gi gjerne kommentarer eller endringsforslag til nattverdsbønnene.

Vi har ingen vesentlige innvendinger mot noen av de forslåtte endringene. Generelt er de endringene som er anført gode språklig og det savnes ikke teologiske poenger som burde endres på. Vi er enige i de endringsforslagene som foreligger. Vi er særlig glade for den nye varianten G som gir oss en kortere variant av nattverden som kan benyttes ved mange dåp eller andre særskilte anledninger.

I denne bønnen er imidlertid «over oss» beholdt ved epiklesen (påkallelsen av Den Hellige Ånd), mens den i de andre variantene er tatt ut, det må vel være en forglemmelse?

7 Justeringer i hoveddel IV ; Sendelse: Har dere kommentarer eller endringsforslag til hoveddel IV – Sendelse – ingen kommentarer.